

Comunitat Autònoma / Departament / Estat	ILLES BALEARS
Municipi	CIUTADELLA
Edifici	Catedral de la Purificació de la Mare de Déu
Direcció	
Coordenades	40.001675 3.8375
Protecció	<p> é: catedral de Menorca Comunitat Autònoma: C. A. Illes Balears Província: Balears Municipi: Menorca Categoria: Monument Codi: (A. R. I. - 51 - 0010904 - 00000 Registre: (A. R. I. Data d'Incoació: 28-06-2002 Data de Declaració: 28-06-2002 Data Butlletí Declaració: 09-08-2002 Disposició: RESOLUCIÓ Matís: TRAMITATS 6é A </p>

Hi ha bastant documentació sobre la torre de les campanes de la catedral de Ciutadella, encara que no totes les dades publicades coincideixen, sobretot pel que fa a les campanes. Siga com siga tots asseguren que la torre està construïda sobre l'antic minaret de la mesquita, com ho demostrarien les rampes per a accedir a les plantes més altes. SARTHOU diu que

la torre, de cuadrada planta, (que tuvo buen juego de campanas), aparece situada al lado del Evangelio, junto a la puerta lateral, cerca del poligonal presbiterio, mostrando aún las lesiones que le causaron los franceses invasores en su bombardeo del año 1810.

També abunda en aqueixa identificació amb el minaret l'Arxiver de la Cúria Diocesana, MARTÍ CAMPS:

El alminarete campanario. Existiendo junto a la antigua mezquita el alminarete desde el cual el almuecín llamaba a los musulmanes en las horas de oración prescritas por el Corán, y habiéndose de alzar, por otra parte, una torre para campanario, es lógico que al demolerse la mezquita, se conservara aquél para destinarlo al mencionado fin. Así es tradición, repetida por varios autores, y así quedó comprobado, al abrir en la pared del campanario un boquete para subir las nuevas campanas en 1942, con varios indicios que pueden resumirse así: La puerta primitiva de la torre, que estaba donde hay ahora el acceso desde la Catedral a la escalera del púlpito, daba primitivamente a la calle, como lo prueba la erosión de la parte interior de la torre que da a dicha puerta. Las ventanas, ahora cegadas, que primitivamente daban luz a la rampa, están todas ellas situadas en la pared que ahora da al edificio de la Catedral. Al abrirse el mencionado boquete, se constató que el muro de la torre que da a poniente tiene mucho mayor espesor que los restantes, prueba de que por aquella parte estaba unida la torre a un edificio hoy desaparecido, que indudablemente era la mezquita. Además, la subida en rampa, en vez de escalera, es un detalle muy propio de las torres moras. De ello se deduce que el actual campanario fue, en su origen, una torre más antigua que la Catedral, contigua a la antigua mezquita demolida, y que sería seguramente el alminarete, alzado más tarde y modificado para convertirlo en campanario... La parte superior del campanario y la aguja octógona que lo corona, son obra del siglo XVII, así como la balaustrada exterior que corre por encima de las capillas.

Descripció

<p>Campanes</p>	<p>Les campanes constitueixen un element central per a la comunitat, tant com símbol de la mateixa, així com un dels més eficaços mitjans de comunicació. MARTÍ CAMPS, en la introducció a la seua monografia, les descriu així:</p> <p><i>... la Catedral era, por su solemne culto, el centro de la vida cristiana que se nutría abundantemente en esta iglesia, "madre y cabeza" de todas las de la diócesis. Incluso la misma vida social y laboral era regida por el ritmo sonoro de las campanas catedralicias.</i></p> <p>Desconeixem les campanes històriques, destruïdes en els llocs patits al llarg dels segles. Per a CALVETE, que copia fonts sense citar-les, les campanes antigues de la S. I. Catedral van ser destrossades durant la passada guerra del 36. Després parla de cinc campanes, amb dos menors de dubtosa adscripció:</p> <p><i>4) San Esteban, de 100 Kgs. y 0,55 ms de diámetro; 5) Santa Eulalia, de 15 Kgs. y 0,25 ms de diámetro. La de "San Esteban" existía ya antes de la guerra civil, aunque no pertenecía a la Catedral. Las cuatro restantes fueron fundidas en los talleres Mestres de Barcelona. Las 5 campanas fueron solemnemente bendecidas por el Obispo de la Diócesis, Monseñor D. Bartolomé Pascual, el domingo día 5 de octubre de 1941.</i></p> <p>Aquestes informacions no corresponen amb les campanes existents. Suposem que "Sant Esteve" ha de ser una campana sense nom, de Moisés Díez, de Palencia, que manca també de data, encara que aquest fonedor treballava cap a 1920. La Santa Eulàlia, de dimensió reduïda, no va ser trobada en la torre. Van ser trobades dues campanes del rellotge, en la seua torre corresponent. Només queda una campana del joc de Mestres, ja que les altres dos, majors, van ser refoses per Manclús, suposem que per ruptura, l'any 1980.</p>
<p>Fotos</p>	<p>108</p>
<p>Tocs actuals de campanes</p>	<p>Les campanes no toquen actualment.</p>
<p>Conservació, manteniment</p>	<p>En el moment de la documentació la catedral es troba en obres de restauració. En la sala de campanes, i segurament per efecte de les actuacions, s'ha caigut una xarxa metàl·lica que hi havia disposada en la part superior de la sala per impedir la presència de coloms. En conseqüència la xarxa impediria que voltés la campana major així com ha deixat marques en el bronze de la segona campana.</p> <p>Com resultat de la manca de protecció passiva, hi ha excrements d'ocells per tot arreu.</p>

Propostes	<p>Les campanes litúrgiques han de ser dotades de jous de fusta, per a recuperar la seua acústica, el seu volum sonor i la seguretat dels bronzes i de la fàbrica. Igualment han de netejar-se, per dins i per fora, mitjançant doll d'arena suau, per a recuperar la sonoritat original.</p> <p>Els ferratges, les cadenes dels motors i altres accessoris metàl·lics hauran de ser d'acer inoxidable, a causa de la proximitat de la mar.</p> <p>Els motors, en cas d'instal·lar-se, han de reproduir els tocs tradicionals amb les seves variants locals, i no impedir, en cap concepte, els tocs manuals. Dits motors han de ser dels anomenats d'impulsos, que reproduïxen els gestos del campaner, fent oscil·lar les campanes, progressivament, i no frenant-les en absolut, ja que no tenen reductora; aquests mecanismes poden funcionar amb les instal·lacions tradicionals, de jous de fusta, com ocorre en la catedral de València. De la mateixa manera, i si la tradició era de fer oscil·lar les campanes, els motors poden realitzar dita tècnica, sense que els bronzes arriben a voltejar.</p> <p>Es recomana l'ús d'un ordinador per a l'execució automàtica no sols dels tocs d'avís, sinó dels cíclics tradicionals, com són els d'àngelus tres vegades al dia, el d'ànimes al fer-se de nit, o el repic de vespra de diumenges i festes.</p> <p>En qualsevol cas tota actuació sobre les campanes, la instal·lació, el rellotge i els tocs haurà de ser supervisada i autoritzada pels Serveis Competents de Patrimoni de la Comunitat Autònoma, d'acord amb la Llei de Patrimoni.</p> <p>De manera subsidiària haguera de tendir-se a la formació d'un grup de campaners, que s'encarregaren del manteniment de les campanes i dels tocs manuals de les grans celebracions.</p> <p>El rellotge de BLASCO, l'últim rellotge públic de ciutatella, hauria de ser reposat en la seua instal·lació, si més no restaurat almenys netejat, així com la sala. S'ha de parar atenció en el rellotge realitzat per una empresa local, mecanisme de limitat interès i que en tot cas valdria per documentar l'enginy als temps durs de la postguerra. Però si els mecanismes afegits semblen només interessants, el "rellotge patró" pareix una valuosa maquinària antiga, que no sabem considerar en el seu just valor.</p>
Autors de la documentació	ÁLVARO MUÑOZ, Mari Carmen; LLOP i BAYO, Francesc
Data	17-01-2008

Campanes desaparegudes

Localització	Campana	Fonedor	Any fosa	Diàmetre (en cm)	Pes
	Na Garavana (desapareguda)		1911		
	Na Nova (desapareguda)		1902		
	Na Petita (desapareguda)		1847		
	Na Bou, la grossa (desapareguda)		1618		

Campanes actuals

Localització	Campana	Fonedor	Any fosa	Diàmetre (en cm)	Pes
Campanar del rellotge	Campana dels quarts (A)	PORTILLA, HERMANOS (GAJANO)	2000	50	72
Campanar del rellotge	Campana del rellotge (B)		1950ca	75	244
Sala de campanes	Sant Esteve (1)	DÍEZ SANTAMARÍA, MOISÉS	1920ca	53	86
Sala de campanes	Sant Joan, la del cor (2)	MESTRES, MANUEL	1941	74	235
Sala de campanes	Sant Antoni (3)	MANCLÚS, SALVADOR	1980	106	690
Sala de campanes	Santa Maria de les Victòries (4)	MANCLÚS, SALVADOR	1980	125	1131

Relotges

Relotge mecànic (1)	Existent Parat Elèctric
Autor	BLASCO, MANUFACTURAS
Empresa de manteniment	BLASCO, MANUFACTURAS
Data de construcció	1990ca

<p>Descripció</p>	<p>La mostra del rellotge, cap a l'interior de la catedral, mostra una doble inscripció. En la part alta per sota d'un gall entre estels està escrit "AN GALLI CANTU?" Per sota està l'any, de possible renovació, "1946" i per baix de la mostra, escrita en xifres romanes, posa "VIGILATE". La citació ve de Mc (13:17) "Vigilate ergo; nescitis enim quando dominus domus veniat, sero an media nocte an galli cantu an mane" que sol traduir-se com "Vetlleu, doncs, perquè no sabeu quan vindrà l'amo de la casa: al vespre, a mitjanit, al cant del gall o a la matinada". Per tant el text és comprensible: (VINDRÀ EL SENYOR) AL CANT DEL GALL? VIGILEU. És una interessant relació amb el pas del temps i el dubte davant l'hora (segura) de la mort, habitual en moltes mostres de rellotge.</p> <p>Respecte a l'antiga campana dels quarts del rellotge escriu Antoni BARBER MOLL (17-02-2003):</p> <p style="padding-left: 40px;">La campana que l'any 1992 estava a la terrassa de la torre del rellotge, i que teniu catalogada amb la referència 807, era la campana que tocava els quarts d'un antic rellotge fet a uns tallers de Ciutadella l'any 1941, però devers l'any 1990 es va canviar el rellotge per un altre de la marca "Blasco" fabricat a Roquetes, i aquest rellotge no tocava els quarts, per tant es va baixar aquesta campana i es va dur a una ermita anomenada "Sant Joan de Missa" que està a uns 5 Km. de Ciutadella. L'any 1998 es va retirar el mecanisme d'aquest darrer rellotge i es va fer funcionar el rellotge electrònicament, aquest sistema permetia tocar els quarts, per aquest motiu l'any 2000 es va adquirir una nova campana per fer aquesta funció.</p> <p>En la sala del rellotge hi ha dues interessants inscripcions, ambdues en la porta d'entrada "El dia 10 - V - 1935 / PiNtarON el / Reloj - J. F. y / L. A." Per fora posa, recordant la importància del rellotge "CUIDADO = NO / ENTRAR / RELOJ PUBLICO". Justament per aquell valor de rellotge públic (i per tant el marcador del temps comunitari, del temps "oficial" de la ciutat) la porta estava tancada amb clau.</p> <p>Igualment hi ha dos rellotges mecànics. L'un correspon a un rellotge, com abans indicat, instal·lat per una empresa local, que aprofita d'un rellotge antic, de caràcter domèstic, unit a un conjunt de mecanismes per servir de rellotge públic. El rellotge antic, una mena de rellotge patró, es troba tirat per terra com la resta dels mecanismes existents en la sala.</p> <p>El segon rellotge, que en 1992 es trobava ubicat en la seva bancada i funcionant, fou desmuntat i també tirat, sense motiu ni causa, ja que podia haver sigut substituït i deixat en el seu lloc original. En el mur es troben dos panells impresos amb les instruccions per mantenir-lo i posar-lo en hora. El mecanisme porta l'habitual marca de fàbrica "MANUFACTURAS / BLASCO / ROQUETAS"</p> <p>El conjunt ha sigut substituït per un ordinador, que no vam poder localitzar, i que compta amb sengles motors per moure les agulles de les dues mostres o esferes, així com amb un motor que tira del cable que mou, uns metres més alt, el mall extern de la campana de les hores.</p>
--------------------------	---

Información completa: [Catedral de la Purificació de la Mare de Déu - CIUTADELLA \(ILLES BALEARS\)](#)

PDF (16-06-2026)